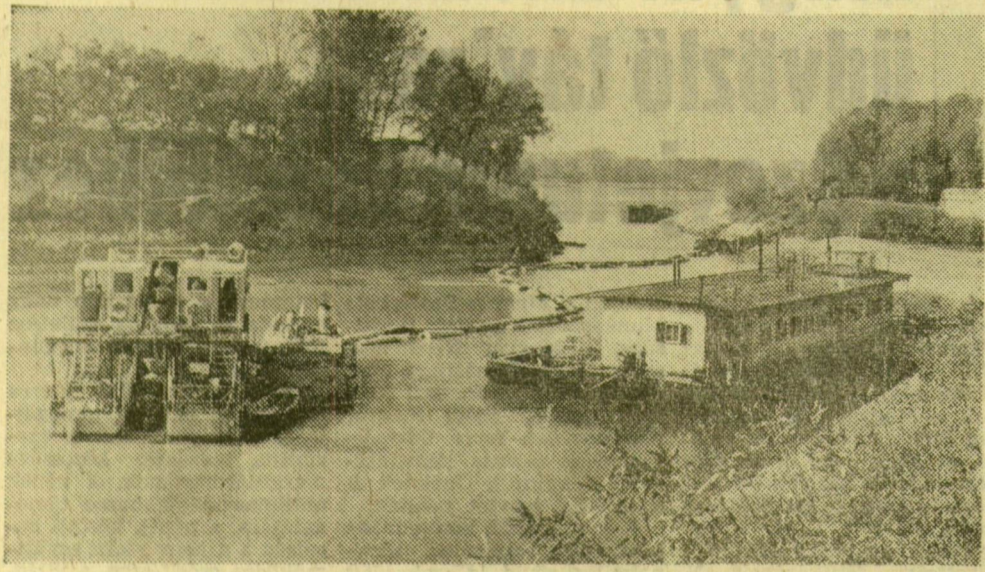

Terpeszállásban a torony

A szikáncsi csárda körül jobbra, balra keringőzik az autók; vezetője nem találja az utat a kilométerre ágaskodó új fűrtoronyhoz. Messziről látni az acélszerkezeten tornászó olajbányászokat, a földetáki útra kihallatszik a markológép lármája. Nagy nehezen átbillenünk a földtúrásokon, s a szántóföld mellett taposott dűlőn elérjük a hőmezővásárhelyi mélyfúrás főhadiszállását.

Az elmúlt esztendőben sok olajbányással találkoztam, de ilyen komorokkal, mint Sárközi István gépműhely-vezetővel, s Varga Lajos főfűrtőrmesterrel — az orosházi kűtfúrók két híres dolgozó-jával — még nem.

— Jöhetett volna egy-két héttel később. Nem állunk még sehogy, nincs kész az út. Inkább kemény szavakat hallhat, mint vidámakat — kezd bemutatkozásul Varga Lajos főfűrtőrmester.

— De hiszen az ország leg-hatalmasabb fűrtornya már előttünk magaslik, terpeszállásban...

— Valóban, a munka nagyobbik részét sikerrel a hátunk mögött hagytuk. A román szakemberek befejezték ténykedésüket, s ránhagyták a folytatást. Számításom szerint az egész berendezés

„készültségi foka” meghaladja a 90 százalékot. De elárulom, én mégis nagyon aggodom...

Varga Lajos társára, Sárközi Istvánra pillant. Mint ha azt kérné tőle, folytassa ő. Az el sem hangzott kérésre Sárközi beszélni kezd:

— Lehetetlen állapot, hogy nincs még rendes utunk. Csak a különleges jó szerencse segített, és a száraz időjárás. Darabonként „loptuk” át a soktonnás darabokat a műtől a fűrészig. Nemrég egy 35 tonnás egységünk felborult. Nem jó rá gondolni, milyen nagy bajtól mentett meg bennünket a szerencse. Amíg itt a fűrt neki nem eresztik a földnek, én felelek mindenért, én vagyok a szerelés irányítója. Mert 50 orosházi olajbányász végzi az elektromos bekötéseket, vezetőképzést: ők éppen olyan jól tudják, mint én, hogy bennünket kész úttal kellett volna fogadni.

— A legnagyobb baj tehát az úthiány. Vagy van más is?

— Más is? — a többi nem érdemel szót. Ez a román 4DH-s nem rossz berendezés. Kisöccseivel jó eredményeket értünk el az Alföldön. Persze apróbb hibák mindig adódnak, ezeket azonban megszoktuk.

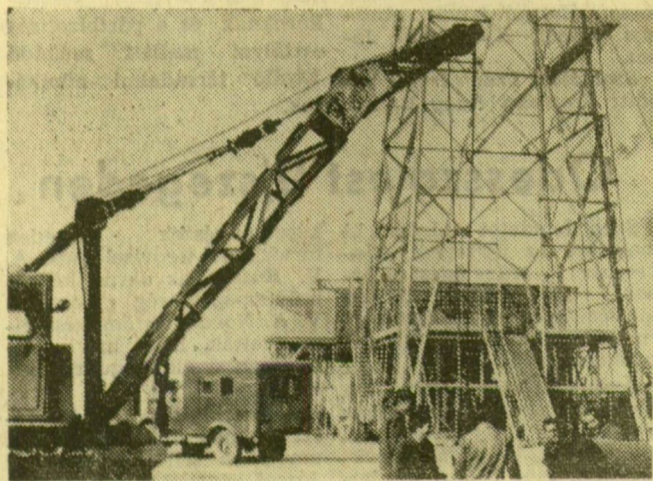
Majd tíz percre telik, míg megkerülöm a tornyot, a tucatjával heverő sáros, kátrányos és Diesel-olajos hordókat, az emberderéknyi csöveket. A transzformátorállomáson már tábla függ: „Vigyázat, magasfeszültség!” — de két, fiatal villanyszerelő a fényes rézcsapokhoz szabad kézzel illeszti a vezetékeket. A tábla ellenére még nincs itt az áram. A toronytól negyven lépésre csinos, pácolt deszkából betonlapra épített házikó. Ajtaján jókora lakat — a munkáspihenő majd csak később lép szolgálatba. Aztán újból a torony lábai előtt találok magam: a négy hatalmas motor mellett viceket mesél öt olajos ruhás ember. A magyar olajipar új, 100 milliós kutatóbázisán ilyenekkel találkozni.

— Mikor lesz „az” a nevezetes nap?

Sárközi István összeráncolja homlokát, s csak ennyit mond:

— November elején szeretnénk megforgatni a motorokat, aztán jöhet a fűrés. Egy ilyen fűrés lehet, hogy egy évig, lehet, hogy kettőig is eltart...

Matkó István

Az árokkászó néhány percre megpihen. Az olajbányászok újabb acélszöszakaszt illesztenek egymáshoz

Él-e az utolsó kínai császár?

A Könyvtájékoztató novemberi száma hirdeti Pu-ji Az utolsó kínai császár voltam című nevezetes memoárját, melyet a közeli napokban a Kossuth Kiadó jelentet meg. „A hároméves korában trónra lépett és hétéves korában lemondott császár később a japánok megszállta Madzsukuo bábcsászára lett, ahol a szovjet

csapatok fogságába került. Jelenleg szabadon él Kínában.” Az utolsó mondat kivételével minden stimmel. De az 1906-ban született Pu-ji — ahogyan annak idején az újságok is megírták — 1967. október 17-én meghalt. Remélem, ha a Könyvtájékoztató rosszul is tájékoztat, maga a könyv ezt helyesen közli majd.

P. L.

„Lesz magyar újjászületés”

Hadszintér volt még negyed százada az ország: a Tisza hídjait a fasiszta barbárság már vízbe robbantotta, a fővárosban a nyilasok készítették elő újabb büntetéseket, a Duna-Tisza köze északi részén még a hitleri csapatok tartották magukat. A déli országrészekben azonban már új élet kezdődött: Szeged október 11-i felszabadulása után a szovjet hadsereg a hónap végére felszabadította Kecskemétet, Kiskőröst, november 4-én Szolnokot és 10-étől maguk mögött hagyták a Tisza vonalát, hogy északra, Miskolc felé nyomuljanak előre. A felszabadult városokban, községekben még minden a háborúra emlékeztetett, s csendesebb estéken a távolból ágyúk moraja, harci repülők zúgása hallatszott. A szabadság, az újjászületés vágya azonban most már nem csupán pusztá reménység volt.

nem sokkal később, szeptember végén illegálisan terjesztett kiáltvánnyal tette világgossá, hogy a kommunisták nem külön érdekeket kívánnak szolgálni, hanem az egész népért cselekszenek. Az egész magyar népet hívta a nemzeti egységfrontba

re, Dénes, Leó, Krajkó, Andrács, Mison, Gusztáv és mások.

Az első újság

A szegedi kommunista párt-szervezet október 18-án lapot is adott ki, Szegedi Népakarat címmel (amelynek 9 száma jelent meg, hogy később a népfront lapjának adjon helyet) és ugyanazon nap nyilvános pártgyűlésen szölt a város lakosságához Vas Zoltán. A Vörös Hadsereg támogatására, a fasiszta ellenség elleni harcra, az új Magyarország felépítésére, a szabadság és a demokrácia nagy kérdésének megoldására hívta fel a résztvevőket.

Ez volt valóban a legfontosabb feladat ezekben a hónapokban, erre kellett akkor minden erőt összpontosítani és ezt az irányt mutatta meg a párt Külföldi Bizottságának tagjaiból november 5-én megalakult Központi Vezetőség. Ez a vezető testület irányította a felszabadult és a földszabadított országrészek pártszervezését, de ezzel egy időben működött a budapesti illegális pártvezetőség is. Csak Budapest felszabadulása után, 1945. február 25-én született határozat a két vezető testület egyesítésére.

Szigorú körlevél

Most negyedszázada a fél országnál is nagyobb területen még szenvedték a háborús és nyilas pusztítás keserveit. A Gyáriparosok Országos Szövetsége éppen november 8-án küldte azt a valamennyi vállalatának azt a szigorú körlevelet, amelyben követelte, hogy az utolsó pillanatig kötelesek helytállni a szovjetellenes háborúban, megtorolva minden lazaságot. Lehet-e szomorúbb vonása a történelemnek, mint éppen ez, hiszen Szegeden már csaknem egy hónapja megalakult az ország első munkás üzemi bizottsága, amely már tudta, hogy kiknek és miért kell termelni. Egyre világosabban tudták a városok, községek egész sorában is, amelyekben már a kommunista pártvezetők mutatták meg a tennivalókat, hogy új ország épülhesen a romok helyén, mielőbb legyen magyar újjászületés.

Lőkös Zoltán

Legális KP

„Lesz magyar újjászületés” — ezzel a biztató jelszóval és a jelszó gyakorlati valóra váltását meghatározó programmal a kommunisták jelentkeztek e 25 év előtti napokban. A szegedi színházban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulóján, november 7-én tartott gyűlésen hangzott el ez a programot adó jelszó, amelyet már a legális Magyar Kommunista Párt új központi vezetősége adott ki. Két nappal előbb, 1944. november 5-én alakult meg Szegeden az immár legálisan újjászervezett párt központi vezetősége. Jelentős dátum ez a párt történetében, valójában a felszabadulás utáni legális kommunista párt születésnapja.

Igaz ugyan, hogy a párt élt és tevékenykedett addig is, mint ahogyan a Horváth-fasiszmus legkeservebb időszakában sem szűnt meg egy pillanatra sem. Alig egy héttel az első szovjet csapatok magyar földre lépése előtt adott különösen biztató életjelt, amikor 1944. szeptember 12-én röpiratokon jelentette be újjászerveződését és azt, hogy az addigi Békepárt helyett ismét kommunista pártként folytatja munkáját. Az újjászervezett párt

A szegedi pártszervezet szerepe azért is kiemelkedő, mert mintegy előkészítője volt a legális országos vezető szerv megalakításának. Négy nappal a város felszabadulása után, október 15-én érkezett Szegedre Vas Zoltán, aki akkor a párt Külföldi Bizottságának tagja volt. Az ő közreműködésével alakult meg két nap múlva a legális kommunista pártszervezet, amelynek alapító tagjai között a munkásmozgalomnak máig is számos köztiszteltben álló személyiségről tudunk, mint például a három Komócsin-fivér — Il-les, Mihály, Antal — és a fiatalabbak közül Komócsin Zoltán, ifj. Komócsin Mihály, s a mozgalom mai vezetői közül Tombác Im-

Dobozy Imre:

Újra lehet kezdeni

21.

Gáldy feláll, sokáig nézeget egy lágy színezésű akvarellt. Aztán a hamutartóhoz lép, de meggondolja magát, szivarja hamuját a remek szőnyegre üti. Azt hiszem, ezzel a mozdulattal búcsúzott el igazán a kastélyától.

— Kedves tanár úr — mondja, és leül —, mag talán érti a történelmet. Mi csináltuk. Nem biztos, hogy a kettő ugyanaz. Dehát mi biztos? A főjegyző úr hatszáz évet emlegetett. Több is, pontosan hatszáznegyven. A családi levéltár itt marad, ha kedve tartja, belenézhet. Nos hát, talál majd Gáldyt Ferdinánd oldalán, egy másikat Zápolya udvarában. A Gyapán vár volt valamikor, ha már járt ott hóvirágot szedni, láthatta a falak omladékát. Abban a várban Gáldy Boldizsárt, kétheti ostrom után, hetven vitézével együtt kaszabolta le a török. Boldizsár fia, István, a budai basa menlevelével és támogatásával kezdte újjáépíteni ezt a kastélyt. Harcoltunk Rákóczi seregében, és Rákóczi ellen. Képzelteti a szituációt, Majténynél az egyik Gáldy lerakja a fegyvert a másik előtt. Két Gáldy esett el negyvennyolc csatatelein, Nagysallónál és Vácott, a harmadik Világosnál lőtte főbe magát, a negyedik egy osztrák tűzértábor-

nok adjutánsa volt. Furcsa a mi történetünk. Majdnem bolond. De kegyetlen logikájú. A hőseket tiszteltük, a kiegyezőkötől eltűntek. Ők őrizték meg a családnak a birtokot... Ez persze, ahogy ön nevezi, rohadó alku.

— De egy kis ország urai nehéz helyzetben vannak, akár arisztokraták, akár nem. Vagy kívülről keresnek kompromisszumot, nagyobb urakkal, és akkor megmaradnak: vagy belül, más néprétegekkel, és akkor már fel is számolták magukat. Ki vállalja ezt? Minek? Az istenadta nép úgyis új urakat csinál magának, hát akkor inkább, ameddig lehet, maradjanak a régié. Nem, most ne szakítson félbe... Még valamit, és bevégezem. Ismeri Palmerston nyilatkozatát az angol parlamentben, a szabadságharc legnehezebb időszakában? Igen? Látja, hát így fest a magyar ügy... Maguk értelmiségiek évtizedek óta nyaggatják egymást, ádáz polémiákban. Ugyan, mi magyarok mi is vagyunk voltaképpen: Kelet-e vagy Nyugat? Micsoda szószátyárkodás, úristen. Túrta stádium. Azok fontoskodása, akik csak kirándultak valahová, de nem éltek ott. Nem, tanár úr... nem vagyunk sem ez, sem az. Ez itt Közép-Európa. Levakarhatatlanul és menthetetlenül. Egy csomó egymás ellen vadított, izgága, nagyszájú népség, amely — épp azért, mert külön-külön mindnyájan a tulajdon nemlétező nagyságának gözében fő — hol innen, hol onnan kapja nyakába a kívülről odavetett borjúkötelet. Azt hiszem... most is csak erről lesz szó. Ha a Nyugat, hatalmi és katonai érdekből, ragaszkodni fog pontosabban szólni... ragaszkodni képes Európának ehhez a zagyva, de fontos részéhez, akkor én, történelmi vétkeim ellenére, visszajövök Gáldra, és ha közben

szétlövök a kastélyomat, majd felépíttetem. De ha nem bírnak elébe vágni a szovjet előnyomulásnak, ami, sajnos, valószínűnek látszik, s ennek következtében majd a békétárgyalásokon is mérséklelet kell tanusítaniok... nos, a cselédekem még nem tudják, de én tudom, hogy akkor itt többé semmi sem az enyém.

— Azt hiszi, hogy az orosz megszállás az életformát is determinálja?

— Kedvesem, én szkeptikus ember vagyok. Semmit sem hiszek. Én csak következtetek. Nálunk, ami a vezetést és a hivatalnoki-tisztit garitúrát illeti, csak végtelen tradíciók élnek. Középutat nincs. Vagy kuruc, vagy lábanc... vagy Kossuth, vagy Ferenc József... Tizenkilenc óta, ha lehet, ez még rosszabb. Vagy fehér, vagy vörös. Olyan típusú társadalmi berendezkedésre, mint például az angol demokrácia, egyszerűen nincs emberünk, se fent, se lent.

Elnyomja szivarját, feláll, még egyszer teletölti a poharakat. Nagyon örültem, mondja, és kiissza konyakját. Nem kíván vitatkozni tovább, nem kíváncsi Deső ellenvetéseire, még kevésbé az enyéimre. Jobb is, Azt hiszem, a báró logikusan felépített határozott véleményével szemben nekünk jobbára csak homályos indulataink, összefüggéstelen részletkonceptióink lennének. Én is, ha haragszom, inkább magamra, mind Gáldyra. Ez az ember, ha egyetlen család létének szemszögéből is, de tisztázta helyzetét, és környékételenül levonta a szükséges következtetéseket. Épp azt tette, amire mi képtelenek vagyunk. A hatszáznegyven esztendő ellenére, vagy abból következően, szinte vallásosan önző. De cselekvően az.

(Folytatjuk.)